

***Adab Al-Rafidayn
Journal***

Refereed Scientific Journal

Issued by

The College of Arts

Issue No : seventy Six

Year: Forty Nine

Mosul

2019A.D. / 1440A.H.

Advisory Board

- Prof. Dr. Wafaa Abdullatif Abdulaali
University of Mosul /Iraq(English Language)
- Prof. Dr. Jumaa H. M. Al-Bayyati
University of Kirkuk /Iraq (Arabic Language)
- Prof. Dr. Qays H. H. Al-Janabi
University of Babylon (History and Civilization)
- Prof. Dr. Hameed Ghafil Al-Hashimi
*International University of Islamic Sciences/ London
(Sociology)*
- Prof. Dr. Rihab Faiz Ahmed Sayd
*University of Beni Suef/ Egypt (Information and
Librarianship)*
- Prof. Khalid Salim Ismail
University of Mosul / Iraq (Iraqi's Ancient Languages)
- Asst. Prof. Dr. Alaauldeen A. Al-Gharrayba
University of Zaytouna/ JORDAN (Linguistics)
- Asst. Prof. Dr. Mustafa A. Doyydar
University of Teeba/ KSA (Islamic History)
- Asst. Prof. Dr. Ruqayya A. Bo-Snan
*University of Prince Abdul-Qadir/ ALGERIA
(Media Sciences)*

The opinions presented in this journal are those of the authors,
and do not necessarily reflect the opinions of the editorial staff
or the policy of the College of Arts

All correspondence to be addressed in the name of the
Editor-in-Chief

College of Arts – University of Mosul – Republic of Iraq

E-mail: adabarafidayn@gmail.com

Adab Al-Rafidayn Journal

A refereed journal concerned with the publishing of
scientific researches in the field of arts and humanities
both in Arabic and English

Vol. Seventy Six

Year: Forty Nine

Editor-in-Chief

Prof. Dr. Shafeeq Ibrahim Salih Al-Jubouri

Secretary

Asst. Prof. Dr. Bashar Akram Jmeel

Editorial Staff

-
- Prof. Dr. Mahmood S. Ismail
  - Prof. Dr. Abdulrahman A. Abdulrahman
  - Prof. Dr. Ali A. Khidher Al-Maamari
  - Prof. Dr. Moaid A. Abd Al-Hasn
  - Prof. Dr. Ahmed I. Khedr Al-Lhebi
  - Prof. Dr. Ziaad k. Mustafa
  - Asst. Prof. Dr. Sultan J. Sultan
  - Asst. Prof. Kutaiba SH. Ahmed

Linguistic Revision and Follow-up

-
- Lect. Dr. Shaibaan A. Ramadaan Al-Shaibani   Follow-up Manager
  - Asst. Prof. Osama H. Ibrahim   English Reviser
  - Lect. Dr. Khalid H. Edan   Arabic Reviser
  - Co-translator Iman J. Ameen   Follow-up
  - Co-translator Najlaa A. Hussein   Follow-up
  - Co-Programmer Ahmed I. Abdul-Ghani   Electronic Publisher
-

CONTENTS

Title	Page
A Systemic Analysis of Mood and Modality in a Political Text Prof. Dr. Hala Khalid Najim	1 - 24
The conflict of social classes in the modern French society in Sweet Song of Léila Slimani Lect.Dr. Hussein Yassen Dahy	25 - 42
TÜRKÇEDE ŞAHIS EKLERİ Analitik İnceleme Lect.Nihat Mehmet Aşur	43 - 68
Martyrdom Stories in the Syriac and British Poetical Traditions and Heritage. Lect. Fadi Butrus K. Habash	69 - 102
Pronominal Reference in the Glorious Qur'an and its Rendering into English. Asst. Lect.Ahmed M. Obeid	103 - 132
Adverbial Transformations in English and Arabic Asst. Lect.Mahmoud Hazim Rashid	133 - 142
The Poetics of the Personal 'I': Confessional Voice in Selected American Modernist Poems Asst. Lect.Saeff Ali Abaas	143 - 160

TÜRKÇEDE ŞAHIS EKLERİ**Analitik İnceleme****Lect.Nihat Mehmet Aşur***

تأريخ القبول: ٢٠١٨/٩/١٧

تأريخ التقديم: ٢٠١٨/٨/١٨

1. Önsöz

Türkçede fiiller tek başlarına kullanılmamaktadır. Yalnızca ikinci tekil şahıs emir durumunda çekim eki almadan kullanılmakta olan fiiller diğer durumlarda çekim eki ile birlikte kullanılmaktadır.

Çekim ekleri fiillerin kök ve gövdelerine eklendiklerinde fiillerin zamanı, kim tarafından yapıldığını ve yapılaş şekli konusunda fikir verirler.

Türkçedeki fiil çekimi dört şekilde olmaktadır. Bu çalışma konusu ise fiil çekim eklerinde şahıs ekleridir. Fiil çekim eklerinin sınıflandırması şu şekildedir¹.

- Zaman ve şekil ekleri (haber ve dilek kipleri)
- Şahıs ekleri
- Soru eki
- Ek-fiil

1.1.Fiil Çekim Ekleri

Türkçede kullanılan fillerde göze çarpan en temel özellik fiili gerçekleştirenin ve fiilin gerçekleştiği zamanın fille eklenen çekim ekleri ile belirtilmesidir².

Fiilin şahıs eki ve zaman ekini olduğu durumlara çekimli fiil adı verilmektedir³. Bir fiilin çekimli fiil olması için gerekenler aşağıdaki gibidir.

---

* Türkçe Bölümü/ Edebiyat Fakültesi/ Musul Üniversitesi.

¹ <http://www.turkcedersi.net/>

² Hengirmen, M. (1999). *Yabancılar için Türkçe dilbilgisi*. Engin YayınDağıtım Organizasyon.

³ Ay, Ö. (2004). Türkiye Türkçesi Ağızlarında Fiil Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri Üzerine. *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I, 20-26 Eylül 2004*, 319-341.

TÜRKÇEDE ŞAHIS EKLERİ Analitik İnceleme Lect Nihat Mehmet Aşur.

II. “Fiil kök ya da gövdesi + Kip eki+ Şahıs Eki = Çekimli fiil⁴”

III. Yat + ıyor + um =

Fiilin Çekimli Hali

IV. Fiil kökü + zaman eki(kip)+ şahıs eki =

Fiilin Çekimli Hali

V. Çalış + acak + sın =

Fiilin Çekimli Hali

VI. Fiil kökü + zaman eki(kip)+ şahıs eki =

Fiilin Çekimli Hali

VII. Çöz + er + iz =

Fiilin Çekimli Hali

VIII. Fiil kökü + zaman eki(kip)+ şahıs eki =

Fiilin Çekimli Hali

IX. Git + ti + ler =

Fiilin Çekimli Hali

X. Fiil kökü + zaman eki(kip)+ şahıs eki =

Fiilin Çekimli Hali

XI.

Fiillerde çekimli olma durumu fiilin zamana ve şahsa bağlı bir eylemini, hareketini karşılama durumu olarak ortaya çıkmaktadır. Zaman ve şahsa bağıllık durumu zaman ve şahıs kipleri ile gerçekleştirilmektedir. Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere fiil kök ya da gövdesine haber veya dilek kipleri ile birlikte şahıs ekleri getirilerek fiil çekimli hale getirilmektedir. Şahıs eklerini incelediğimiz bu çalışmada öncelikle kipin ne olduğu ele alınacak ve sonra şahıs ekleri ele alınacaktır.

1.2.Kip’in Tanımı ve Fiil Kipleri

Türkçede kip kelimesinin karşılıdığı anlam; fiil kök ve gövdelerinin bildirdiği işi yapanı belli eden ve ne zaman yapıldığı hakkında bilgi verme görevini yüklenen ekler şeklinde ifade edilmektedir. Bir fiilin zaman ve şahıs yönünden anlamlı hale gelmesi bu ekler sayesinde olmaktadır. Bu ekler haber ve dilek kipi olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Haber kipi olarak adlandırılan kipler Türkçede zaman anlamını karşılarken dilek kipleri ise fiilin yapılaş şekli konusunda

---

⁴<http://www.bilqi.com/siz-sorun-biz-cevaplayalimmaximum-5-10dk/179086-fiil-cekim-ekleri-nedir-fiil-cekim-ekleri-ile-ilgili-ornekler-print.html>

bilgi içermektedir⁵.

1.2.1.Bildirme/Haber Kipleri

Fiillere eklendikleri zaman anlamını yükleyen bu ekler gerçekleştirilen eylemin ne zaman yapıldığı hakkında bilgi vermektedir. Bu kipler sayesinde eylemin geçmiş, şimdi, gelecekte ya da daima yapıldığı anlatılır. Bildirme kipleri beş farklı zamanı bildirmektedir.

1.2.1.1.Duyulan/Öğrenilen/Miş’li Geçmiş Zaman (-mış, -miş, -muş, -mü)

Kip Ekleri

“-miş, -miş, -muş, -mü”

Çekim Formülasyonu

Fiil kök/gövde +“miş, -miş, -muş, -mü” +

Şahıs eki

1. Tekil Şahıs, Ben	yaslan	+mış	+ım
XII.	Fiil kökü	+zaman eki(kip)	+şahıs eki=Fiilin Çekimli Hali
2. Tekil Şahıs, Sen	yaslan	+mış	+sın
XIII.	Fiil kökü	+zaman eki(kip)+şahıs eki=Fiilin Çekimli Hali	
3. Tekil Şahıs, O	yaslan	+mış	+ yok
XIV.	Fiil kökü	+zaman eki(kip)+şahıs eki =	Fiilin Çekimli Hali
1.Çoğul Şahıs, Biz	yaslan	+mış	+ız
XV.	Fiil kökü	+zaman eki(kip)	+şahıs eki=Fiilin Çekimli Hali
2.Çoğul Şahıs, Siz	yaslan	+mış	+sınız
XVI.	Fiil kökü	+zaman eki(kip)	+şahıs eki=Fiilin Çekimli Hali
3.Çoğul Şahıs, Onlar	yaslan	+mış	+lar
XVII.	Fiil kökü	+zaman eki(kip)	+şahıs eki=Fiilin Çekimli Hali
XVIII.			
XIX.			

Söz konusu olarak çağırmak fiilinin “-mişli” geçmiş zaman/öğrenilen geçmiş zamanda ikinci çoğul şahıs “siz” e göre çekimlenmiş hali “Çağırılmışsınız” şeklinde olacaktır. Burada “çağır” kök “mış” öğrenilen geçmiş zaman eki ve “sınız” ise ikinci çoğul

⁵Ay, Ö. (2004). Türkiye Türkçesi Ağızlarında Fiil Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri Üzerine. *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I, 20-26 Eylül 2004*, 319-341.

TÜRKÇEDE ŞAHIS EKLERİ Analitik İnceleme Lect Nihat Mehmet Aşur.

şahıs ekidir. Bu kelime ile birden fazla bireyin davet ettiği anlamında kullanılmakta olup çağırma eylemini bir başkasının aktardığını ve önceden gerçekleştiğini bildirmektedir.

Duyulan/Öğrenilen/Miş’li Geçmiş Zaman ekleri eylemin bir başkası tarafından yapıldığını ve konuşanın bu eylemi başkasından duyarak aktardığını belirtmek için kullanılmaktadır. Gerçekleşen eylemi ifade eden kişi eyleme şahit olmamış olmakla birlikte eylemi bir başkasından duymuştur ya da öğrenmiştir⁶.

Örnek Cümleler

- Evli iken çok sıkıntı çekmiş. (çekmek fiili, öğrenilen geçmiş zamanın 3 tekil şahsı)
- Ev alabilmek için çok parabiriktirmiş.(biriktirmek fiili, öğrenilen geçmiş zamanın 3 tekil şahsı)
- Eve geçgelmişler.(gelmek fiili, öğrenilen geçmiş zamanın 3. çoğul şahsı)
- Soğuktan oracıkta donakalmışlar.(donakalmak fiili, öğrenilen geçmiş zamanın 3. çoğul şahsı)
- Daha küçük yaşta okumaya başlamışım.(başlamak fiili, öğrenilen geçmiş zamanın 1. tekil şahsı)

Olumsuz Çekimi

Fiil kök/gövde +Olumsuzluk eki (-ma, -me) + -mı, -miş,-muş, -müş +Şahıs eki⁷

Duyulan/Öğrenilen -mişli geçmiş zamanda “yakmak ve duymak” fiillerinin olumsuz çekimi aşağıdaki şekildedir;

1.Tekil Şahıs, Ben

Yak +ma + mış + ım

XX. 2.Tekil Şahıs, Sen

XXI. Yak +ma + mış + sın

XXII. Fiil kökü+olumsuzluk eki+zaman eki(kip) +şahıs eki

=Fiilin Çekimli Hali

XXIII. 3.Tekil Şahıs, O

XXIV. Yak +ma + mış

XXV. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip) = Fiilin

⁶<http://www.bilgi.com/siz-sorun-biz-cevaplayalimmaximum-5-10dk/179086-fiil-cekim-ekleri-nedir-fiil-cekim-ekleri-ile-ilgili-ornekler-print.html>

⁷İlhan, N. (2005). Türkçede olumsuzluk. *Karaman Dil Kültür ve Sanat Dergisi*, 271-279.

Çekimli Hali**XXVI. 1.Çoğul Şahıs, Biz**

XXVII. Yak +ma + mış +ız
 XXVIII. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+
 şahıs eki =Fiilin Çekimli Hali

XXIX. 2.Çoğul Şahıs, Siz

XXX. Yak +ma + mış +sınız
 XXXI. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+ şahıs
 eki =Fiilin Çekimli Hali

XXXII. 3.Çoğul Şahıs, O

XXXIII. Yak +ma + mış
 +lar
 XXXIV. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+
 şahıs eki =Fiilin Çekimli Hali

XXXV. 1.Tekil Şahıs, Ben

Duy +ma +mış +ım
 XXXVI. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+
 şahıs eki =Fiilin Çekimli Hali

XXXVII. 2.Tekil Şahıs, Sen

Duy +ma +mış +sın
 XXXVIII. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+
 şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

XXXIX. 3.Tekil Şahıs, O

Duy +ma +mış
 Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip) = Fiilin
 Çekimli Hali

XL. 1.Çoğul Şahıs, Biz

Duy +ma +mış +ız
 XLI. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)
 +şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

XLII. 2.Çoğul Şahıs, Siz

Duy +ma +mış +sınız
 XLIII. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)
 +şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

XLIV. 3.Çoğul Şahıs, O

Duy +ma +mış +lar
 XLV. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs
 eki=Fiilin Çekimli Hali

1.2.1.2.Görülen/Bilinen/Di'li Geçmiş Zaman (-dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü)

Kip Ekleri

“-dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü”

Çekim Formülasyonu

Fiil kök/gövde + -dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü + Şahıs eki
“Kalmak” fiilini görülen geçmiş zamanın tüm şahıslarına göre çekimleyelim:

1.Tekil Şahıs, Ben

Kal + dı + m
XLVI. Fiil kökü +zaman eki(kip)+ şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

XLVII. 2.Tekil Şahıs, Sen

Kal + dı + n
XLVIII. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki =
Fiilin Çekimli Hali

XLIX. 3.Tekil Şahıs, O

Kal + dı
L. Fiil kökü +zaman eki(kip) = Fiilin Çekimli Hali

LI. 1.Çoğul Şahıs, Biz

Kal + dı + k
LII. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

LIII. 2.Çoğul Şahıs, Siz

Kal + dı + nız
LIV. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

LV. 3.Çoğul Şahıs, O

Kal + dı + lar
LVI. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

Fiile Kazandırdığı Anlamlar

Eylemi ifade eden kişinin eyleme/olaya bizzat şahit olduğu anlamı veren bu ekler konuşan kişinin eylemi bir başkasından duymadığını belirtmektedir⁸.

Örnek Cümleler

---

⁸Demir, T. (2004). Türkçe dilbilgisi. Kurmay Basım Yayın Dağıtım.s.216

Eve geldiğimizde kıyafetlerimizi değiştirdik. Ben önce elimi yüzümü yıkadım. Ben çay istedim ama o kahve içmek istedi. Daha sonra arkadaşlar geldiler. Hep birlikte evde oyunlar oynadık.

Olumsuz Çekimi

Fiil kök/gövde +Olumsuzluk eki (-ma, -me) +“-dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü” + Şahıs eki⁹

1. Tekil Şahıs, Ben

Bula +ma + dı + m
LVII. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)
+şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

LVIII. 2. Tekil Şahıs, Sen

Bula +ma + dı + n
LIX. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)
+şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

LX. 3. Tekil Şahıs, O

Bula +ma + dı
LXI. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip) =
Fiilin Çekimli Hali

LXII. 1. Çoğul Şahıs, Biz

Bula +ma + dı +k
LXIII. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)
+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

LXIV. 2. Çoğul Şahıs, Siz

LXV. Bula +ma + dı +nız
LXVI. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)
+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

LXVII. 3. Çoğul Şahıs Onlar

LXVIII. Bula +ma + dı
+lar
LXIX. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs
eki=Fiilin Çekimli Hali

1. Tekil Şahıs, Ben

Ağla +ma + dı + m
LXX. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs
eki= Fiilin Çekimli Hali

⁹İlhan, N. (2005). Türkçede olumsuzluk. Karaman Dil Kültür ve Sanat Dergisi, 271-279.

TÜRKÇEDE ŞAHIS EKLERİ Analitik İnceleme Lect Nihat Mehmet Aşur.

LXXI. 2.Tekil Şahıs, Sen

Ağla +ma + dı + n

LXXII. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs eki=Fiilin Çekimli Hali

LXXIII. 3.Tekil Şahıs, O

Ağla +ma + dı

Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip) = Fiilin Çekimli Hali

LXXIV. 1.Çoğul Şahıs, Biz

Ağla +ma + dı +k

Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

LXXV. 2.Çoğul Şahıs, Siz

LXXVI. Ağla +ma + dı

+nız

Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

LXXVII. 3. Çoğul Şahıs Onlar

LXXVIII. Ağla +ma + dı

+lar

Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

1.2.1.3-Şimdiki Zaman (-yor)

Kip Ekleri

“- (i)yor, -(i)yor, -(u)yor, -(ü)yor”

Çekim Formülasyonu

Fiil kök/gövde + “-(i)yor, -(i)yor, -(u)yor, -(ü)yor” + Şahıs eki

“Susmak” fiilini şimdiki zamanın tüm şahıslarına göre çekimleyelim:

1.Tekil Şahıs, Ben

Sus +uyor + um

LXXIX. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki =

Fiilin Çekimli Hali

LXXX. 2.Tekil Şahıs, Sen

Sus +uyor + sun

LXXXI. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki =

Fiilin Çekimli Hali

LXXXII. 3.Tekil Şahıs, O

Sus +uyor
LXXXIII. Fiil kökü +zaman eki(kip) = Fiilin Çekimli Hali

LXXXIV. 1.Çoğul Şahıs, Biz

Sus +uyor + uz
LXXXV. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki =
Fiilin Çekimli Hali

LXXXVI. 2.Çoğul Şahıs, Siz

Sus +uyor + sunuz
LXXXVII. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki =
Fiilin Çekimli Hali

LXXXVIII. 3. Çoğul Şahıs Onlar

Sus +uyor + lar
LXXXIX. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki =
Fiilin Çekimli Hali

XC.

XCI.

XCII.

XCIII. Fiile Kazandırdığı Anlamlar

Söylenme zamanı ile eylemin gerçekleştiği zaman dilimi aynı olduğunda bu kip fiile eklenerek eylemin ifade etmesi gerektiği anlam kazandırılır. Konuşan kişi bu kipi kullandığında bizzat şahittir ve eylem aynı anda gerçekleşiyordur¹⁰.

Örnek Cümleler

- Bulurlar dağların ardından kayboluyor.
- Ahmet şimdi okula gidiyor.
- Arkadaşlarla birlikte ders çalışıyoruz.
- Yemek yemeğe size geliyorum.
- Kirli ellerinle dokunma elbisemi kirletiyorsun.
- Benimle birlikte işe geliyorsun.
- Onlar şuan yolda evlerine gidiyorlar

Olumsuz Çekimi Formülasyonu

Fiil kök/gövdesi +Olumsuzluk eki (-ma, -me, -mı, -mi) +-(i)yor, -(i)yor, -(u)yor, -(ü)yor) + Şahıs eki¹¹

¹⁰Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri*. Ankara:TDK Yay.s.251

¹¹İlhan, N. (2005). Türkçede olumsuzluk. *Karaman Dil Kültür ve Sanat Dergisi*, 271-279.

TÜRKÇEDE ŞAHIS EKLERİ Analitik İnceleme Lect Nihat Mehmet Aşur.

1. Tekil Şahıs, Ben

Bağır + mı + yor + um
XCIV. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs
eki= Fiilin Çekimli Hali

XCIV. 2. Tekil Şahıs, Sen

Bağır + mı + yor + sun
XCVI. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs
eki= Fiilin Çekimli Hali

XCVII. 3. Tekil Şahıs, O

Bağır + mı + yor + yok
Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip) =
Fiilin Çekimli Hali

XCVIII. 1. Çoğul Şahıs, Biz

Bağır + mı + yor + duk

XCIX. 2. Çoğul Şahıs, Siz

Bağır + mı + yor + dunuz
Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs eki= Fiilin
Çekimli Hali

C. 3. Çoğul Şahıs Onlar

Bağır + mı + yor + lar
Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs eki= Fiilin
Çekimli Hali

1. Tekil Şahıs, Ben

Dinle + mi + yor + um
CI. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs
eki= Fiilin Çekimli Hali

CII. 2. Tekil Şahıs, Sen

Dinle + mi + yor + sun
CIII. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs
eki= Fiilin Çekimli Hali

CIV. 3. Tekil Şahıs, O

Dinle + mi + yor
Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip) = Fiilin
Çekimli Hali

CV. 1. Çoğul Şahıs, Biz

Dinle + mi + yor + duk
Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs eki= Fiilin
Çekimli Hali

CVI. 2.Çoğul Şahıs, Siz

Dinle + mi + yor + dunuz
 Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs eki= Fiilin
 Çekimli Hali

CVII. 3. Çoğul Şahıs Onlar

Dinle + mi + yor + lar
 Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip) +şahıs eki=
 Fiilin Çekimli Hali

Olumsuzluk eki şimdiki zamanda çekimlendiğinde “-mı, -mi, -mu, -mü” şekline dönüşmektedir¹².

1.2.1.4.Gelecek Zaman (-acak, -ecek)**Kip Ekleri**

-acak, -ecek

Çekim Formülasyonu

Fiil kök/gövde+“-acak, -ecek” + Şahıs eki

Gelecek zamanda tüm şahıslara göre “Yırtmak” fiilinin çekimlenmiş hali aşağıdaki gibidir;

1.Tekil Şahıs, Ben

Yırt +acak(ğ) + ım
 CVIII. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin
 Çekimli Hali

CIX. 2.Tekil Şahıs, Sen

Yırt +acak + sın
 CX. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin
 Çekimli Hali

CXI. 3.Tekil Şahıs, O

CXII. Yırt +acak + yok
 CXIII. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin
 Çekimli Hali

CXIV. 1.Çoğul Şahıs, Biz

CXV. Yırt +acak(ğ) + ız
 CXVI. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin
 Çekimli Hali

CXVII. 2.Çoğul Şahıs, Siz

CXVIII. Yırt +acak + sınız
 CXIX. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin

¹²Korkmaz, Z. (2009). Türkiye Türkçesi Grameri. Ankara:TDK Yay.s.68

Çekimli Hali

CXX. 3. Çoğul Şahıs Onlar

CXXI. Yırt +acak + lar
CXXII. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin

Çekimli Hali

1. Tekil Şahıs, Ben

Kutla + (y)acak(ğ) + ım
CXXIII. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki =

Fiilin Çekimli Hali

CXXIV. 2. Tekil Şahıs, Sen

Kutla + (y)acak + sın
CXXV. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin

Çekimli Hali

CXXVI. 3. Tekil Şahıs, O

CXXVII. Kutla + (y)acak
CXXVIII. Fiil kökü +zaman eki(kip) = Fiilin Çekimli Hali

CXXIX. 1. Çoğul Şahıs, Biz

CXXX. Kutla + (y)acak(ğ) + ız
CXXXI. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki =

Fiilin Çekimli Hali

CXXXII. 2. Çoğul Şahıs, Siz

CXXXIII. Kutla + (y)acak + sınız
CXXXIV. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki =

Fiilin Çekimli Hali

CXXXV. 3. Çoğul Şahıs Onlar

CXXXVI. Kutla + (y)acak + lar

Fiile Kazandırdığı Anlamlar

Eylemin gerçekleşme zamanı ile konuşma zamanı arasında geleceğe doğru bir uzaklık vardır. Gerçekleşme zamanından önce ifade edilecek olan eylem için kullanılmaktadır. Eylem henüz gerçekleşmemektedir¹³.

Örnekler Cümleler

- Aksam eve erken gideceğiz.
- Okullar gelecek hafta açılacak.

¹³Korkmaz, Z. (2018). Türkçede-acak/-ecek Gelecek Zaman (Futurum) Ekinin Yapısı Üzerine. DTCF Dergisi, 17(1-2).

• Bu yıl Eylül ayında şiir yarışması düzenlenecek.

• Yeni yasa ile vergi muafiyeti kaldırılacak

• Ağrıları arttığından artık ameliyat olacak.

Gelecek Zamanın Olumsuz Çekimi

Fiil kök/gövde +Olumsuzluk eki (-ma, -me) + -acak, -ecek + Şahıs eki¹⁴

1. Tekil Şahıs, Ben

Yorul +ma + (y)aca(ğ) + ım

CXXXVII. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman

eki(kip)+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CXXXVIII. 2. Tekil Şahıs, Sen

Yorul +ma + (y)acak + sın

CXXXIX. Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman

eki(kip)+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CXL. 3. Tekil Şahıs, O

Yorul +ma + (y)acak + yok

Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip) = Fiilin

Çekimli Hali

CXLI. 1. Çoğul Şahıs, Biz

Yorul +ma + (y)aca(ğ) + ız

CXLII. 2. Çoğul Şahıs, Siz

Yorul +ma + (y)acak + sınız

Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs eki= Fiilin

Çekimli Hali

CXLIII. 3. Çoğul Şahıs Onlar

Yorul +ma + (y)acak + lar

1. Tekil Şahıs, Ben

Bak +ma + (y)aca(ğ) + ım

CXLIV. Fiil kökü +olumsuzluk eki+zaman eki(kip)+şahıs

eki= Fiilin Çekimli Hali

CXLV. 2. Tekil Şahıs, Sen

Bak +ma + (y)acak + sın

CXLVI. Fiil kökü +olumsuzluk eki+zaman eki(kip)+şahıs

eki=Fiilin Çekimli Hali

CXLVII. 3. Tekil Şahıs, O

¹⁴İlhan, N. (2005). Türkçede olumsuzluk. Karaman Dil Kültür ve Sanat Dergisi, 271-279.

TÜRKÇEDE ŞAHIS EKLERİ Analitik İnceleme Lect Nihat Mehmet Aşur.

Bak +ma + (y)acak +
Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip) =

Fiilin Çekimli Hali

CXLVIII. 1.Çoğul Şahıs, Biz

Bak +ma + (y)aca(ğ) + ız
Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs eki= Fiilin
Çekimli Hali

CXLIX. 2.Çoğul Şahıs, Siz

Bak +ma + (y)acak + sınız
Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip)+şahıs eki= Fiilin
Çekimli Hali

CL. 3. Çoğul Şahıs Onlar

Bak +ma + (y)acak + lar
Fiil kökü +olumsuzluk eki +zaman eki(kip) +şahıs eki=
Fiilin Çekimli Hali

1.2.1.5-Geniş Zaman (-r, -ar, -er)

Kip Ekleri

-(1,i,u,ü)r, -ar, -er

Çekim Formülasyonu

Fiil kök/gövde + “-(1,i,u,ü)r, -ar, -er” +
Şahıs eki

Geniş zamana göre“Çalmak” fiilinin tüm şahıslara göre çekimlenmiş hali aşağıdaki gibidir;

1.Tekil Şahıs, Ben

Çal + ar + ım
CLI. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin
Çekimli Hali

CLII. 2.Tekil Şahıs, Sen

Çal + ar + sın
CLIII. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin
Çekimli Hali

CLIV. 3.Tekil Şahıs, O

CLV. Çal + ar +yok
CLVI. Fiil kökü +zaman eki(kip) + şahıs eki = Fiilin
Çekimli Hali

CLVII. 1.Çoğul Şahıs, Biz

CLVIII.Çal + ar + ız
CLIX. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Fiilin

Çekimli Hali

CLX. **2.Çoğul Şahıs, Siz**

CLXI. Çal + ar + sınız

CLXII. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki = Filin

Çekimli Hali

CLXIII.

CLXIV. **3. Çoğul Şahıs Onlar**

CLXV. Çal + ar + lar

CLXVI. Fiil kökü +zaman eki(kip) +şahıs eki =

Filin Çekimli Hali

Fiile Kazandırdığı Anlamlar

Geniş Zaman kip ekleri eylemin geçmişte başladığı şimdiki zamanda sürdüğü ve devam edeceği anlamında tüm zaman dilimlerinde sürdüğünü belirtmek için kullanılmaktadır.

Örnek Cümleler

- Sabah kahvaltısında rafadan yumurta yer.
- Genelde akşam yemeğini 6:00'dan sonra yaparız.
- Onlar düzenli olarak tiyatroya giderler.
- Buralar kış aylarında gezilir.
- Sen bu akşam bizde kalırsın

Olumsuz Çekim Formülasyonu

Fiil kök/gövde +Olumsuzluk eki “(-ma, -me, -maz, -mez)” + Şahıs eki

1.Tekil Şahıs, Ben

İste + me + m

CLXVII. Fiil kökü +olumsuzluk eki +şahıs eki= Fiilin

Çekimli Hali

CLXVIII. **2.Tekil Şahıs, Sen**

İste + me(z) + sin

CLXIX. Fiil kökü +olumsuzluk eki +şahıs eki= Fiilin

Çekimli Hali

CLXX. **3.Tekil Şahıs, O**

İste + me(z)

Fiil kökü +olumsuzluk eki = Fiilin Çekimli Hali

CLXXI. **1.Çoğul Şahıs, Biz**

İste + me + yiz

Fiil kökü +olumsuzluk eki +şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

TÜRKÇEDE ŞAHIS EKLERİ Analitik İnceleme Lect Nihat Mehmet Aşur.

CLXXII. 2.Çoğul Şahıs, Siz

İste + me(z) +siniz

Fiil kökü +olumsuzluk eki +şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CLXXIII. 3. Çoğul Şahıs Onlar

İste + me(z) + lar

Fiil kökü +olumsuzluk eki +şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

1. Tekil Şahıs, Ben

Kal +ma + m

CLXXIV. Fiil kökü +olumsuzluk eki +şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CLXXV. 2. Tekil Şahıs, Sen

Kal +ma(z) + sın

CLXXVI. Fiil kökü +olumsuzluk eki +şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CLXXVII. 3. Tekil Şahıs, O

Kal +ma(z)

Fiil kökü +olumsuzluk eki = Fiilin Çekimli Hali

CLXXVIII. 1.Çoğul Şahıs, Biz

Kal +ma +yız

Fiil kökü +olumsuzluk eki +şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CLXXIX. 2.Çoğul Şahıs, Siz

Kal +ma(z) +sınız

CLXXX. 3. Çoğul Şahıs Onlar

Kal +ma(z) +lar

Fiil kökü +olumsuzluk eki +şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

Olumsuz çekimlerde geniş zaman ekleri “-r, -ar, -er” düşer. Ayrıca 1. tekil ve 1. çoğullarda olumsuzluk eki “-ma, -me” iken; diğer şahıslarda “-maz, -mez”dir.

1.2.2. Tasarlama/Dilek Kipleri

Zaman anlamı olmayan bu kiplerde eylemin ne zaman yapılacağı hakkında bilgi verilmemektedir. Yapılma şekli hakkında bilgi verilen bu kipler gereklilik, şart, istek ve emir olmak üzere dört gruptur. Çekimlenme şekli haber kiplerinde oldukları gibidir.

1.2.2.1. Gereklilik Kipi (-malı, -meli)

Kip Ekleri

“-malı, -meli”

Çekim Formülasyonu

Fiil kök/gövde + -malı, -meli + Şahıs eki

1.Tekil Şahıs, Ben

Git	+meli		+ (y)im		
CLXXXI.	Fiil kökü	+meli/malı		+şahıs eki	=
Filin Çekimli Hali					

2.Tekil Şahıs, Sen

Git	+meli		+ sin		
CLXXXIII.	Fiil kökü	+meli/malı		+şahıs eki	=
Filin Çekimli Hali					

3.Tekil Şahıs, O

CLXXXV.	Git	+meli			
CLXXXVI.	Fiil kökü	+meli/malı		= Fiilin Çekimli Hali	

1.Çoğul Şahıs, Biz

CLXXXVIII.	Git	+meli		+ (y)iz	
CLXXXIX.	Fiil kökü	+meli/malı		+şahıs eki	=
Fiilin Çekimli Hali					

2.Çoğul Şahıs, Siz

CXCI.	Git	+meli		+ siziz	
CXCII.	Fiil kökü	+meli/malı		+şahıs eki	=
Fiilin Çekimli Hali					

3. Çoğul Şahıs Onlar

CXCIV.	Git	+meli		+ ler	
CXCV.	Fiil kökü	+meli/malı		+şahıs eki	=
Fiilin Çekimli Hali					

Fiile Kazandırdığı Anlamlar

Eylemin gerçekleştirilmesinin gerekli olup olmadığı konusunda bilgi vermeye yardımcı olan bir kiptir. Bazen de olasılık bildiren cümlelerde kullanılmaktadır.

Örneğin; Bize doğru gelen aracın markası BMW olmalı

Gereklilik Kipi Örnek Cümleleri

- En kısa zamanda memleketine dönmelisin. (Gereklilik)
- Burada sigara içmemelisiniz(Gereklilik)
- Bu akşam çok güzel olmalıyım.(Gereklilik)
- Her taraf açık kışın burada üşüyor olmalısın. (Tahmin)

Gereklilik Kipinin Olumsuz Çekimi

Fiil kök/gövde +Olumsuzluk eki (-ma, -me) + -malı, -meli + Şahıs eki

1.Tekil Şahıs, Ben

Kal	+ma		+malı		+(y)ım
-----	-----	--	-------	--	--------

TÜRKÇEDE ŞAHIS EKLERİ Analitik İnceleme Lect Nihat Mehmet Aşur.

CXCVI. Fiil kökü +olumsuzluk eki + meli malı
+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CXCVII.

CXCVIII.

CXCIX. **2.Tekil Şahıs, Sen**

Kal +ma + malı +(s)ın

CC. Fiil kökü +olumsuzluk eki + meli malı +şahıs eki=
Fiilin Çekimli Hali

CCI. **3.Tekil Şahıs, O**

Kal +ma + malı

Fiil kökü +olumsuzluk eki + meli malı = Fiilin Çekimli Hali

CCII. **1.Çoğul Şahıs, Biz**

Kal +ma + malı +(y)ız

CCIII. Fiil kökü +olumsuzluk eki + meli malı +şahıs eki=
Fiilin Çekimli Hali

CCIV. **2.Çoğul Şahıs, Siz**

Kal +ma + malı +sınız

CCV. Fiil kökü +olumsuzluk eki + meli malı +şahıs eki=
Fiilin Çekimli Hali

CCVI. **3. Çoğul Şahıs Onlar**

Kal +ma + malı +lar

CCVII. Fiil kökü +olumsuzluk eki + meli malı +şahıs eki=
Fiilin Çekimli Hali

1.2.2.2.Dilek-Şart Kipi (-sa, -se)

Kip Ekleri

“-sa, -se”

Çekim Formülasyonu

Fiil kök/gövde+ “-sa, -se” + Şahıs eki

1.Tekil Şahıs, Ben

Söyle + se + m

CCVIII. Fiil kökü +se/sa +şahıs eki = Fiilin
Çekimli Hali

CCIX. **2.Tekil Şahıs, Sen**

Söyle + se + n

CCX. Fiil kökü +se/sa +şahıs eki = Fiilin Çekimli
Hali

CCXI. **3.Tekil Şahıs, O**

Söyle + se

CCXII. Fiil kökü +se/sa = Fiilin Çekimli Hali

CCXIII. **1.Çoğul Şahıs, Biz**

Söyle + se + k

CCXIV. Fiil kökü +se/sa +şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

CCXV. **2.Çoğul Şahıs, Siz**

Söyle + se + niz

CCXVI. Fiil kökü +se/sa +şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

CCXVII. **3. Çoğul Şahıs Onlar**

Söyle + se + ler

CCXVIII. Fiil kökü +se/sa +şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

Fiile Kazandırdığı Anlamlar

Şart kipleri bir eylemin gerçekleşmesinin bir başka eyleme bağlı olduğunu belirtmek için kullanılmaktadır. Bazen de gerçekleştirilmesi istenen eyleme ilişkin dilek anlamı verilmektedir.

Dilek-Şart Kipi Örnek Cümleleri

- Okullar kapansa da yazlığa gitsek. (Koşul= Tatile gitmenin koşulu okulun kapanmasıdır.)
- Önümüzdeki yaz evlensem. (Dilek)
- Sınavı kazanmak için biraz gayret etsen. (Koşul=Sınavı kazanmanın koşulu gayret etmesidir.)

Dilek-Şart Kipini Olumsuz Çekimi

Fiil kök/gövde+Olumsuzluk eki (-ma, -me) + -sa, -se + Şahıs eki

1.Tekil Şahıs, Ben

Söyle + me + se +m

CCXIX. Fiil kökü +olumsuzluk eki + se/sa+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CCXX. 2.Tekil Şahıs, Sen

Söyle + me + se +n

CCXXI. Fiil kökü +olumsuzluk eki + se/sa+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CCXXII. 3.Tekil Şahıs, O

Söyle + me + se

CCXXIII. Fiil kökü +olumsuzluk eki + se/sa= Fiilin Çekimli Hali

TÜRKÇEDE ŞAHIS EKLERİ Analitik İnceleme Lect Nihat Mehmet Aşur.

CCXXIV. 1.Çoğul Şahıs, Biz

Söyle + me + se +k

CCXXV. Fiil kökü +olumsuzluk eki + se/sa+şahıs eki=

Fiilin Çekimli Hali

CCXXVI. 2.Çoğul Şahıs, Siz

Söyle + me + se +niz

CCXXVII. Fiil kökü +olumsuzluk eki + se/sa+şahıs eki=

Fiilin Çekimli Hali

CCXXVIII. 3. Çoğul Şahıs Onlar

Söyle + me + se +ler

CCXXIX. Fiil kökü +olumsuzluk eki + se/sa+şahıs eki=

Fiilin Çekimli Hali

1.2.2.3-İstek Kipi (-a, -e)

Kip Ekleri

“-a, -e”

Çekim Formülasyonu

Fiil kök/gövde+ -a, -e + Şahıs eki

1.Tekil Şahıs, Ben

Beklet + e + (y)im

CCXXX. Fiil kökü +e,a +şahıs eki = Fiilin Çekimli

Hali

CCXXXI. 2.Tekil Şahıs, Sen

Beklet + e + (s)in

CCXXXII. Fiil kökü +e,a +şahıs eki = Fiilin Çekimli

Hali

CCXXXIII. 3.Tekil Şahıs, O

Beklet + e

CCXXXIV. Fiil kökü +e,a = Fiilin Çekimli Hali

CCXXXV. 1.Çoğul Şahıs, Biz

Beklet + e + lim

CCXXXVI. Fiil kökü +e,a +şahıs eki = Fiilin Çekimli

Hali

CCXXXVII. 2.Çoğul Şahıs, Siz

Beklet + e + sizin

CCXXXVIII. Fiil kökü +e,a +şahıs eki = Fiilin Çekimli

Hali

CCXXXIX. 3. Çoğul Şahıs Onlar

Beklet + e + ler

CCXL. Fiil kökü +e,a +şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

Fiile Kazandırdığı Anlamlar

İfade eden kişi bu kip ile eylemin gerçekleşmesini istemektedir.

İstek Kipi Örnekleri

- Koşayım da biraz nefes alayım
- Bahçedeki eve ağaç dikelim de etraf yeşillensin
- Çerçeveyi duvardan indireyim de duvarın boyası gözüksün
- Biriktirdiklerinizi çabucak harcamayınız.

İstek Kipinin Olumsuz Çekimi

Fiil kök/gövde +Olumsuzluk eki (-ma, -me) + – a, -e + Şahıs eki

1. Tekil Şahıs, Ben

Gel + me + (y)e +(y)im

CCXLI. Fiil kökü +olumsuzluk eki + e/a +şahıs eki=

Fiilin Çekimli Hali

CCXLII. 2. Tekil Şahıs, Sen

Gel + me + (y)e +(s)in

CCXLIII. Fiil kökü +olumsuzluk eki + e/a

+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CCXLIV. 3. Tekil Şahıs, O

Gel + me + (y)e

CCXLV. Fiil kökü +olumsuzluk eki + e/a= Fiilin

Çekimli Hali

CCXLVI. 1. Çoğul Şahıs, Biz

Gel + me + (y)e +lim

CCXLVII. Fiil kökü +olumsuzluk eki + e/a

+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CCXLVIII. 2. Çoğul Şahıs, Siz

Gel + me + (y)e +sınız

CCXLIX. Fiil kökü +olumsuzluk eki + e/a

+şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CCL. 3. Çoğul Şahıs Onlar

Gel + me + (y)e +ler

CCLI. Fiil kökü +olumsuzluk eki + e/a +şahıs eki=

Fiilin Çekimli Hali

1.2.2.4. Emir Kipi (kip eki yoktur)**Kip Ekleri**

TÜRKÇEDE ŞAHIS EKLERİ Analitik İnceleme Lect Nihat Mehmet Aşur.

Kip eki yoktur yalnızca şahıs ekleri ile çekimi vardır. Kendine emir verme anlamı olduğundan 1. tekil ve 1. çoğul şahıslar için emir çekimi bulunmaz. 2. tekil şahsında ise şahıs eki kullanılmadan sadece fiil kök ya da gövdesi ile çekimleme yapılır.

Çekim Formülasyonu

Fiil kök/gövde + Şahıs eki

1. Tekil Şahıs, Ben Emir kipi yoktur. Kişi kendine emir veremez.

CCLII. **2. Tekil Şahıs, Sen** Ek yok

Bekle +t

CCLIII. Fiil kökü + şahıs eki= Fiilin Çekimli Hali

CCLIV. **3. Tekil Şahıs, O**

Beklet + sin

CCLV. Fiil kökü +şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

CCLVI. **1. Çoğul Şahıs, Biz** Emir kipi yoktur.

CCLVII. **2. Çoğul Şahıs, Siz**

Beklet +in

CCLVIII. Fiil kökü +şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

CCLIX.

CCLX. **3. Çoğul Şahıs Onlar**

Beklet +sinler

CCLXI. Fiil kökü +şahıs eki = Fiilin Çekimli Hali

CCLXII. **Fiile Kazandırdığı Anlamlar**

Eylemin gerçekleşmesini emir yoluyla bildiren kiptir. İfadeyi söyleyen kişi emir veren kişidir ve karşı tarafa bildirir bu nedenle 1. Tekil şahıs ve 1. Çoğul şahıs eki kullanılmaz. Ayrıca 2. Tekil şahsın da eki yoktur.

Emir Kipi Örnekler

- Çabuk odama gel.
- Çantandakileri boşalt ve şunları içine koy.
- Burada bekle beni
- Eşinle bu konuyu konuş böylece onun ne düşündüğünü öğrenirsin.
- Biraz daha hızlı yürüsün.

Emir Kipinin Olumsuz Çekimi

Fiil kök/gövdesi + Olumsuzluk eki (-ma, -me) + Şahıs eki

1. Tekil Şahıs, Ben Ek yok 1. Tekil emir kipi kullanılmaz.

CCLXIII. **2. Tekil Şahıs, Sen**

Söyle + me

CCLXIV. Fiil kökü +olumsuzluk eki= Fiilin Çekimli Hali

CCLXV. 3.Tekil Şahıs, O

Söyle + me + sin

CCLXVI. Fiil kökü +olumsuzluk eki + şahıs eki =

Fiilin Çekimli Hali

CCLXVII. **1.Çoğul Şahıs, Biz** Ek yok 1. Çoğul emir kipi kullanılmaz.

CCLXVIII. 2.Çoğul Şahıs, Siz

Söyle + me + yin

CCLXIX. Fiil kökü +olumsuzluk eki + şahıs eki=

Fiilin Çekimli Hali

CCLXX. 3. Çoğul Şahıs Onlar

Söyle + me + sinler

TÜRKÇEDE ŞAHIS EKLERİ Analitik İnceleme Lect Nihat Mehmet Aşur.
SONUÇ

Çekimli fiillerin genel formülasyonu Fiil kök/gövde + kip eki + şahıs eki şeklindedir. Haber/Bildirme kiplerinde zaman ekleri şahıs eklerinden sonra gelmektedir. Tasarlama kiplerinde de ise zaman bildirimi yoktur. Cümlelerin oluşumu içerisinde zaman var ise ona göre çekimlenmektedir.

Hem şahıs eki hem de iyelik eki olan “-m” eki çoğu zaman karıştırılmaktadır. İsme eklenen “-m” eki iyelik eki iken fiile eklenen “-m” eki şahıs ekidir.yani cümlelerin yüklemine bakıp cinsini bildirerek (m)eki şahıs eki ya da iyelik eki olduğunu belirlenecek.

Örnek;

Gel-di-m (Şahıs)

Oyuncağ-ım (iyelik)

İyelik ekleri sahiplik bildiren eklerdir. Şahıs ekleri ise eylemi yapan kişiyi bildiren eklerdir. Bu ekler birbirine karıştırılmamalıdır.dolayısıyla "acak" gelecek zaman eki,örneklerde görüldüğü üzere,ünsüzle biten fiil kök ve gövdelerine doğrudan doğruya,ünlü ile bitenlere ise,araya bir bağlayıcı - y – ünsüzü alarak eklenmektedir.Bu ekin sonundaki - k – ünsüzü, birinci şahıs teklik ve çokluk çekimlerinde bir - k >ğ değişimine uğrar.

KAYNAKÇA

1. Ay, Ö. (2004). Türkiye Türkçesi Ağızlarında Fiil Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri Üzerine. V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I, 20-26 Eylül 2004.
2. Buran, A. (1999). Türkçede Kelimelerin Ekleşmesi ve Eklerin Kökeni. 3. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı 1996.
3. Demir, T. (2004). Türkçe dilbilgisi. Kurmay Basım Yayın Dağıtım.
4. Gültekin, M. (2006). Tarihî ve Çağdaş Türk Lehçelerinde Gelecek Zaman Ekleri Üzerine Bir Deneme. Türklük Bilimi Araştırmaları.
5. Hengirmen, M. (1999). Yabancılar için Türkçe dilbilgisi. Engin Yayın Dağıtım Organizasyon.
6. İlhan, N. (2005). Türkçede olumsuzluk. Karaman Dil Kültür ve Sanat Dergisi.
7. Keskin, R. (2003). Türkçe dil bilgisi: kelime ve cümle tahlilleri(Vol. 90). Çizgi Kitabevi.
8. Korkmaz, Z. (2003). Türkiye Türkçesi Grameri. Ankara:TDK Yay.
9. Korkmaz, Z. (2018). Türkçede-acak/-ecek Gelecek Zaman (Futurum) Ekinin Yapısı Üzerine. DTCF Dergisi, 17(1-2).
10. Von Gabain, A. (1988). Eski Türkçenin grameri(Vol. 332). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
11. Yavuz arslan, P. (2011). Türk Dilinde Kişi Eklerinin Tarihsel Gelişimi ve Değişimi. 38. ICANAS (10-15.09. 2007) Bildiriler (Dil Bilimi, Dil Bilgisi ve Dil Eğitimi), 1953-1966.

اللواحق الشخصية في اللغة التركية

(دراسة تحليلية)

م.نهاد محمد عاشور

الخلاصة:

في هذه الدراسة التي تناولنا فيها اللواحق الشخصية في اللغة التركية، بدايةً قمنا بدراسة الصيغ المضافة الى الافعال التركيبية والتي تفيد في بيان الزمان والاشخاص في الافعال. كما بينا كيفية تصريف لواحق الصيغ الاخبارية وصيغ الطلب في جميع الازمنة. وفي اللغة التركية لا يمكن استخدام الافعال لوحدها الا في بعض الحالات الشاذة. ويمكن ان نرى هذه الحالة في الشخص الثاني المفرد لصيغة الامر. بالإضافة الى ذلك تناولنا في هذه الدراسة حالات لواحق الصيغ في الافعال المنفية. وان اللواحق الشخصية ولواحق الازمنة التي تلحق بالأفعال في اللغة التركية تجعلها مصرفاً. وان القاعدة العامة بتصريف الافعال في اللغة التركية هي: " جذر الفعل +لاحقة الصيغة + اللاحقة الشخصية". ان التصريف في الافعال يعني ان الفعل مرتبط بزمن وشخص يفيد حدثاً او حركة. وان من اكثر اللواحق التي تُلتبس فيما بينها في اللغة التركية هي لاحقة التملك "m" واللاحقة الشخصية "m". إذ أن لواحق التملك تبين الملكية بينما اللاحقة الشخصية "m" تبين الشخص الذي قام بالفعل.